Mioara Avram

O SCRISOARE INEDITĂ A LUI SEXTIL PUȘCARIU

În arhiva personală a lui Iorgu Iordan, lăsată prin testament în grija lui Marius Sala, se găsește o scrisoare a lui Sextil Pușcariu care interesează istoria preocupărilor pentru ortografie ale Academiei Române.

Textul — scris pe trei pagini, numerotate cu creion roșu, ale unei coli duble de hîrtie semivelină, format 21 × 34 cm — este dactilografiat, avînd semnătura autografă cu cerneală neagră, aceeași cu care sînt făcute și unele corecturi. Scrisoarea este adresată „Domnule Coleg" și este nedatată, dar începe cu precizarea că reprezintă un răspuns „la adresa D-voastră Nr. 3955 din 28 XII 1938", iar în colțul din stînga sus are imprimată ștampila, roșie, de înregistrare la Academia Română cu data de 5 ian. 1939, nr. 32, în dreapta căreia figurează mențiunea manuscrisă, cu creion negru, „Secțiunea Literară"; este vorba deci de o corespondență oficială.

Este sigur că scrisoarea are ca destinatar un coleg de academie, dar nu se poate decît presupune că acesta este cel în a cărui arhivă s-a conservat ea. La data respectivă viitorul academician Iorgu Iordan era membru corespondent al Academiei Române (ales la 29 mai 1934).

Reproduc aici textul cu toate particularitățile lui grafice (inclusiv greșelile de dactilografie și inadvertențele de ordin tehnic):

p. 1

Domnule Coleg,

La adresa D-voastră Nr. 3955 din 28 XII 1938 mă grăbesc a face deocamdată următoarele propuneri:

O revizuire a ortografiei e necesară, căci cea actuală e prea complicată, cuprinde multe inconsecvențe și lasă nelămurite unele chestiuni. Cauza: la baza ei se găseau mai multe concepții diferite, între care s'a încercat să se găsească un compromis.

Revizuirea proiectată se va face în trei direcții:

1.) Sînt chestiuni de pură *convenție*, precum scrierea cu majusculă sau minusculă *(Martie dar marți)*, întrebuințarea lui *k* sau *ch (kilogram* s. *chilogram)*, întrebuințarea liniuței *(apă-vie)*, scrierea într'un cuvînt sau în mai multe *(măcareă* s. *măcar că)*, abrevieri (d., D., d-l., Dl. = domnul), etc.

În privința aceasta orice hotăriri va lua Academia, ele sînt binevenite, întrucât nu există motive *științifice*, care impun anumite norme. (Va fi bine ca la stabilirea regulilor să se țină seamă de uz și să se introducă *cât mai puține* inovații față de ultima ortografie, cu care, de bine, de rău, s'a deprins generația tânără).

LR, XLI, nr. 4, p. 235–242, București, 1992

BDD-A12331 © 1992 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:51:56 UTC)

2.) Sînt chestiuni de *ortoepie (pâne* sau *pâine*, *părete* sau *perete)* și de gramatică *(a țineá* s. *a ține*, *case nouă* sau *case noi)* pe care Academia nu le poate rezolvi, căci nu le-a rezolvit încă limba însăși. Totuși se poate *recomanda* anumite rostiri și forme. Glosarul de la sfârșitul „Îndreptarului" publicat de mine în colaborare cu colegul Naum înregistrează o mulțime de asemenea forme. Dacă Secțiunea literară a Academiei ar citi în câteva ședințe acest glosar și s'ar pronunța dacă formele recomandate de noi sînt bune sau nu, ar face un mare serviciu școalelor, iar Îndreptarul citat ar putea deveni un manual oficial.

Să nu ne facem însă iluzii! Discutarea acestor forme în Secție va stârni discuțiuni îndelungate și nu va putea fi terminată până în Mai. De o discuție în plen, nici vorbă nu poate fi (decât doar în cazurile când secția n'a putut ajunge la nici un rezultat).

3.) Sînt chestiuni la a căror rezolvire intră considerațiuni de ordin *lingvistic*.

Numai cu acestea vreau să mă ocup aci.

Le împart și acestea în două categorii: reguli care nu trebue schimbate și reguli care trebue revizuite.

a.) *Nu trebue* modificate (decât în puncte neesențiale): 1—18, 23, 24, 26, 30—37, 40—41, 43 ș.u.

b.) *Trebue* modificate regulile complicate și pline de ne-
p. 2 consec-//vențe privitoare la scrierea lui *ea—ia* (19—20), *ea—a* (21—22), *ie — e* (25 și 27—29) și *s — z* (38—39 și în parte 42).

Propun următoarele:

ea — ia

Se scrie *ia*, nu *ea*:

A., la începutul cuvintelor: *iapă*, *iarnă*, *iasă* ... Excepție: pronumele *ea* (femininul lui *el*) spre a se deosebi de verbul *ia* (dela *lua)*.

B., pretutindeni *după vocală*: *aceluia*, *acesteia*, *buruiană*, *căruia*, *crăiasă*, *croiască* (etc. toate exemplele dela § 19 alineatul 8, la care se vor adăoga și *neologismele*: *accentuiază*, *aleia*, *ideia*, *statuia*, *agreiază*, *perpetuiază*) [1]. Excepție: *aceea* (femininul lui *acela)* spre a se deosebi de *aceia* (pluralul lui *acela)*.

C., *după consonante* se scria * *ia* numai: α) când în alte forme flexionare avem *ie*: *desmiardă* (desmierd), *obială* (obiele), *piatră* (pietre), *piardă* (pierd), *viață* (vieții). Tot așa *abia*, *diavol*.

β.) când un *a* se adaugă la cuvinte terminate în *-i*: *aceștia*, *ătâția*, *a treizecia*; *a cincia*; *alături*a, *atuncia*, *nimenia*, *pretutindenia*, *lunia*, *marția*, *mercuria*, *vineria* [2].

[1] pe care ultima ortografie le scria cu *ea*, deși se rostesc și ele cu *ia*. Tot așa: *creiază* (nu *creează* ca în § 29).

[2] pe acestea din urmă ultima ortografie le scria cu *ea*.

* Greșeală pentru *scrie* [M.A.].

BDD-A12331 © 1992 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:51:56 UTC)

γ) După *ch* și *gh* în *mijlocul cuvintelor*: *chiamă, ghiață, învechiască, lighian, maghiar, urechiat, veghiază, blochiază, cataloghiază* [3]

La sfârșitul cuvintelor scriem *ea* și după *ch, gh*: *lichea, tinichea, tejghea, ridichea, urechea, vechea* afară de cazul când avem a face cu dezinența imperfectului: *împărechia, veghia.*

Încolo, după consonante scriem totdeauna *ea*: *bătrânească, ceaiu* (exemplele dela § 20). Tot cu *ea* se scriu, după consonante (afară de *ch* și *gh*), terminațiile de imperfect ale verbelor de conj. a IV-a: *fceream, fugeai, îmbătrînea, mărturiseam, socoteați, vorbeam.*

Se face deosebire între *biată* (femininul dela *biat***) și *beată* (femininul dela *beat*).

ea — a

După *ș* și *j* se scrie *a* nu *ea*: *înfățișază, aranjază* ... *greșală, Clujan* ... *șa, șase*, etc.

Trebue simplificată deci regula ortografică dela § 21, care nu corespunde rostirii și dă naștere la fel de fel de complicații.

e — ie

Se scrie *ie*, nu *e*:

1.)*** la începutul cuvintelor: *ied, iederă* ... (ca în § 25). Excepții: *el, ei, ele*; *ești, este, eram, erai, era, erau.* //

p. 3 B. *după vocală*: *aievea, mălăieț, călcâie, cheie, droaie, boier, bănuielnic* ...; *aleie, cameie, ideie, liceie, statuie* [1] ...; *agreiez, perpetuiez, alcătuiesc, mântuiesc* [2] ...; *contribuie, fălfâie, trebuie, suie* [3].

În unele cuvinte rostirea cu *ie* nu e tot atât de înaintată ca în altele. Mulți pronunță *aer, vuet, Noemvre, camee* ... Asemenea cuvinte se pot scrie și cu *e* în loc de *ie.*

s — z

Înainte de *b, d, g* scriem totdeauna *z*, înaintea tuturor celorlalte consonante *s*, chiar când rostirea (înainte de *m, n, l, r, v*) a unora dintre noi e, în anumite cuvinte, *z*. Deci *brazdă, guzgan, năzbâtie, izbi, zbiera, zdrobi, zgomot, războiu, răzbuna, răzgândi* ..., dar *aghiasmă, besmetic, catapeteasmă, cismă, ismene, pesimism, plăsmuire, smeu, smeură, besnă, glesnă, lesne, prasnic, trăsni*; *islaz*; *isvor, svăpăiat.* Excepție fac doar cuvinte ca *groaznic, paznic, obraznic*, care se simt ca derivate dela *groază, pază, obraz.* Tot din cauză că *des-* și *trans-* se simt ca prefixe, ele își păstrează forma aceasta și când sânt urmate de *b, d, g*: *desbina, desgheța, desdăuna* ..., *transgresiune.* Se mai păstrează *s* înainte de *b, d, g* în câteva

[3] aceste două neologisme ultima ortografie le scrie cu *ea*. Vom scrie și *ghiață*, ca *ghiață*.

[1–3] Ultima ortografie le scrie cu *e*, dând naștere la complicații mari. Cei mai mulți scriitori scriu și azi: *trebuie, liceie* etc.

** Greșeală pentru *biet* [M.A.].

*** În loc de 1 ar fi trebuit folosită litera A (în opoziție cu B următor și în acord cu tehnica aplicată anterior la *ea — ie*). [M.A.].

BDD-A12331 © 1992 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:51:56 UTC)

neologisme și nume proprii ca: *asbest, Desdemona, jurisdicțiune, presbit.*

(Formulată așa, regula aceasta e simplă și corespunde, în ceea ce privește pe *zb, zd, zg* pronunțării reale. Cu privire la *sm, sn, sl, sr* și *sv* nu se poate stabili o regulă, căci rostirea variază. Scrierea cu *s* fiind mai romanică, e preferabilă.)

Sextil Pușcariu

Textul este important, pe de o parte, pentru că atestă existența la acea dată a unei inițiative de rediscutare în cadrul Academiei a ortografiei stabilite în 1932 și, pe de altă parte, pentru că ne furnizează aprecierile lui Sextil Pușcariu despre ortografia în care fusese direct implicat și opiniile lui referitoare la modificările necesare.

În ceea ce privește inițiativa Academiei Române, se poate presupune că reluarea în discuție a ortografiei, fie și numai sub forma consultării membrilor Secțiunii Literare, anume la sfîrșitul anului 1938, a fost impulsionată de dezbaterile cu această temă de la Congresul Profesorilor de Limba Română din Învățămîntul Secundar, care avusese loc la București în vara aceluiași an.[1]

Că Sextil Pușcariu nu a considerat niciodată ortografia din 1932 perfectă și definitivă se știa și pînă acum: o declarație, moderată, în acest sens apare încă din 1932, în prefața îndreptarului său ortografic [2], pe care îl citează în scrisoarea de față; alta, destul de critică, dar prezentînd lipsurile drept oarecum inerente și proclamînd doar principiul revizuirilor periodice, datează din 1940 [3]. Formularea din această scrisoare (alineatul al doilea) este însă cea mai clară afirmare a poziției sale critice și a acordului cu proiectarea unei revizuiri imediate. Opinia categorică referitoare la necesitatea revizuirii ortografiei din 1932 este motivată prin trei defecte ale acestei ortografii („e prea complicată, cuprinde multe inconsecvențe și lasă nelămurite unele chestiuni"), pe care le explică prin compromisul încercat între concepțiile diferite de la baza ei.

Opiniile expuse de Sextil Pușcariu în vederea revizuirii ortografiei sînt de natură științifică și organizatorică. Din punct de vedere științific el clasifică problemele de rezolvat în trei categorii, distingînd problemele de pură convenție grafică de cele care țin de ortoepie sau/ și de gramatică și de cele în care sînt implicate „considerațiuni de ordin linguistic". Problemele de pură convenție grafică îl interesează cel mai puțin, dar nu pierde prilejul de a aminti două linii directoare: luarea în seamă a uzului și introducerea unui număr minim de inovații. În problemele de ortoe-

[1] Vezi trimiterea la „Buletinul Societății Profesorilor de Limba Română din Învățămîntul Secundar" I, 1938, nr. 1, p. 25—28, 61, 64, în *Ortografia limbii române. Cercetare bibliografică*, redactor coordonator Maria Negraru, București, 1970, nr. 828.

[2] Sextil Pușcariu și Teodor A. Naum, *Îndreptar și vocabular ortografic*, ediția I, București, 1932, p. 3; prefața este reprodusă în toate edițiile ulterioare (ultima, din 1946).

[3] Vezi *Limba română*, vol. I, *Privire generală*, București, 1940, p. 97 („echivocurile supărătoare ale ortografiei actuale"; „... a făcut ca ortografia noastră actuală să cuprindă lipsuri însemnate") și mai ales p. 98: „Așa cum e astăzi, ortografia noastră nu este ideală. Totuși e cu mult mai simplă și mai limpede decît multe alte ortografii și poate fi perfecționată prin modificări ce i se mai pot aduce. O ortografie perfectă nici nu e imaginabilă, iar necesitatea de a o revizui din timp în timp e firească".

BDD-A12331 © 1992 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:51:56 UTC)

pie și de gramatică manifestă un dublu scepticism : unul de principiu față de posibilitatea Academiei de a rezolva ceea ce nu a rezolvat încă limba — recte, concurența dintre anumite variante fonetice și morfologice — și deci de a da altceva decît recomandări, nu norme propriu-zise, și altul, pragmatic, față de disponibilitatea membrilor Secțiunii Literare de a discuta lista formelor recomandate și de a ajunge în timp util (pînă în luna mai ?) la rezultate acceptate [4]. Pe larg se ocupă numai de regulile în care consideră că este implicată lingvistica : între acestea distinge un număr mare de reguli (37)[5] care nu trebuie modificate decît în puncte neesențiale și un număr mai mic de reguli (11) care trebuie modificate : cele „complicate și pline de neconsecvențe", referitoare la scrierea cu *ea* sau *ia*, cu *ea* sau *a*, cu *ie* sau *e* și cu *s* sau *z*. De remarcat că numai pe prima *(ea/ia)* și pe ultima *(s/z)* le declarase complicate cu șapte ani în urmă, în prefața îndreptarului citat [6].

Soluțiile concrete pe care le propune Sextil Pușcariu în aceste puncte nu coincid decît parțial cu cele adoptate în 1953, dar merg în linii mari în aceeași direcție a simplificării — realizată în special prin aplicarea mai consecventă a principiului fonetic — și a regularizării. Se poate spune chiar că Sextil Pușcariu propunea, în ianuarie 1939, inovații simplificatoare mai mari decît cele operate ulterior de reforma din 1953. În această categorie intră propunerea sa de a se scrie *ia* în mai multe situații : după vocale în neologisme ca *accentuiază* sau *aleia*, iar după consoane în neologisme ca *blochiază*, în adverbe ca *alături*, adverbe și substantive articulate ca *lunia* ; dacă regulile din 1932 stipulau scrierea *gheată*, dar *ghiață*, iar cele din 1953 au optat pentru scrierea amîndurora cu *ea (gheată, gheață)*, S. Pușcariu propunea și el, în 1939, o soluție unificatoare, dar optînd pentru *ia (ghiată, ghiață)*. O simplificare și mai mare propune pentru scrierea cu *ea* sau *a* după *ș, j*, anume extinderea scrierii numai cu *a* și în sufixe și desinențe *(greșală, înfățișază)*, împotriva principiului morfologic aplicat în acest punct atît în 1932, cît și în 1953. De asemenea, el propune extinderea scrierii cu *ie* după vocale nu numai la formele verbale din fondul vechi al limbii bizar exceptate în 1932 *(alcătuiesc, trebuie)*, ci și în toate neologismele *(aleie, liceie, agreiez)*, în sensul modificării propuse și la *ea/ia*, fiind deci aici mai radical decît reforma din 1953 ; în același timp, propune, într-un mod destul de imprecis, excepțarea unor cuvinte, atît vechi, cît și neologice, dintr-o listă de patru urmată de puncte de suspensie, care se pot scrie „și cu *e*" *(aer, vuet, Novembre, camee . . .)*. Doar propunerile referitoare la scrierea cu *s* sau *z* sînt mai puțin inovatoare : ele limitează acceptarea scrierii cu *z*, în context consonantic, la poziția ante-

[4] Pentru experiența lui S. Pușcariu cu privire la divergențele de opinie în probleme de ortoepie și de morfologie ale colegilor săi academicieni sau profesori universitari vezi articolul *Ivosliri și forme soovăituare*, în „Revista Fundațiilor Regale", II, 1936, nr. 9, p. 566—582, republicat în *Cercetări și studii*, ediție îngrijită de Ilie Dan, București, 1974, p. 404—415.

[5] Indicația „s.u." de după specificarea regulii 43 am interpretat-o numai drept 43—48, întrucît celelalte reguli (49—55) se referă la probleme de convenție grafică (scrierea cu majusculă, respectiv alăturări și despărțiri de cuvinte).

[6] *Loc. cit.* în nota 2 : „După această ortografie, numai scrierea diftongilor *ea* și *ia* și a lui *s* și *z* e mai complicată : încolo, renunțîndu-se la distincții grafice greu de realizat și combinîndu-se în mod fericit principiul fonetic cu tradiția și cu simțul analitic și etimologic, s-a ajuns la o ortografie mult mai simplă și mai rațională decît aceea a multor popoare".

BDD-A12331 © 1992 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:51:56 UTC)

rioară consoanelor *b*, *d*, *g* (surprinde mai ales absența lui *v* din această serie, deci menținerea scrierii *isvor*, *svăpăiat*) și, chiar în această poziție, exclud prefixul *des-*.

Numai unele propuneri din această scrisoare reiau, integral sau parțial, propunerile făcute de Sextil Pușcariu, cu zece ani în urmă, în *Proiect de reformă a ortografiei române* [7]. Astfel, sînt identice propunerile referitoare la *s/z* (§ 21—22). Coincide parțial regula scrierii cu *ia* a cuvintelor terminate în *-i* la care se adaugă *a*: tipul *lunia* e comun, dar pentru *alături*a în 1929 regula (§ 9) este mai puțin fermă. Coincide de asemenea parțial observația (§ 4c) cu privire la cuvintele în care, după vocală, se pronunță atît *e*, cît și *ie*: sînt comune exemplele *aer*, *cuet*, *Noemvre*, cărora în 1929 li se adaugă *Nicolae*, iar în 1939 *camee* (care cu cîteva rînduri mai sus este scris *cameie*). Deosebiri mari, chiar opinii opuse, apar la scrierea neologismelor cu *e/ie* (în 1929, § 4a, era pentru *alee*, *procedee*, *creez*), iar în privința scrierii cu *ea/ia* în mod explicit la poziția după *ch*, *gh* (în 1929, § 9 b, era pentru *cheamă*, *gheață*, anticipînd soluția din 1953). Regula pentru *ea/a* nu are termen de comparație, nefiind luată în discuție de S. Pușcariu în 1929.

Este remarcabilă promptitudinea cu care Sextil Pușcariu răspunde, cu o scrisoare ajunsă la destinație în 5 ianuarie, unei adrese datate 28 decembrie. Aceasta denotă nu numai o comportare civilizată și spiritul său de colaborare academică, ci și faptul că era pregătit să răspundă, avînd puncte de vedere bine conturate, ca unul care reflecta de patru decenii asupra ortografiei românești[8] și se implicase în stabilirea și popularizarea ortografiei academice din 1932.

În analiza textului mi se pare relevant adverbul *deocamdată* din prima frază, care permite deducția că semnatarul avea de gînd să completeze în viitor lista propunerilor. Poate că în eventuala continuare ar fi lămurit și care sînt acele „puncte neesențiale" pasibile de revizuiri la regulile considerate de el intangibile.

Între aceste reguli, indicate în scrisoare numai prin numerotarea lor, figurează și controversata regulă 14 (vezi „1 — 18"), a scrierii cu *î* și *â*. Sextil Pușcariu se pronunță deci și în 1939 pentru menținerea regulii din 1904/1932 privitoare la scrierea cu două litere a vocalei unice /ɨ/, deși în 1929 aminase „deocamdată" revizuirea ei, rămînînd ca ea „să formeze eventual obiectul discuției unei reforme viitoare a ortografiei" [9].

În privința formelor controversate de indicativ prezent ale verbului *a fi*, este de remarcat faptul că Sextil Pușcariu, care, prin *Îndreptar și vocabular ortografic*, contribuise la răspîndirea scrierii *sunt* [10] — nediscutată în *Regulile ortografice* votate de Academia Română în 1932—, folo-

[7] „Analele Academiei Române. Dezbateri", XLIX, 1929, p. 200—214; republicat în *Cercetări și studii*, p. 307—321. În general propunerile din 1929 erau identice cu cele făcute de autor încă din 1904: vezi *Ortografia revizuită a Academiei Române (scrisoare către d. Ioan Bogdan)*, în „Convorbiri literare", XXXVIII, 1904, nr. 11, p. 961—978 și ediția citată, p. 3—13.

[8] Pentru observațiile sale critice asupra ortografiei academice din 1904 vezi trimiterea de la sfîrșitul notei precedente.

[9] Vezi *Proiect* ..., în *Cercetări și studii*, p. 307. Pentru „oscilațiile" lui S. Pușcariu în problema scrierii cu *â* vezi Magdalena Vulpe, *Argumentul de autoritate*, în „Românía liberă", XLIX, 1991, nr. 14495 (461), p. 4, și LR, XL, 1991, nr. 5—6.

[10] În secțiunea *Vocabular*, p. 177, se dau numai formele cu *-u-*.

BDD-A12331 © 1992 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:51:56 UTC)

seşte în 1939, într-o piesă de corespondenţă oficială, exclusiv scrierea *sânt*. În această practică este consecvent cu ceea ce susţinuse încă din tinereţe [11] şi chiar în normele din îndreptarul citat [12], unde regula „De la verbul *a fi* prezentul este: *sunt*, ... *suntem*, *sunteţi*, *sunt*" continuă cu precizarea „În rostirea obişnuită se aud formele cu *â* în loc de *u*, deci *sânt*, *sântem*, *sânteţi*, *sânt*".

Scrierea consecventă *sânt*, în loc de *sunt*, nu este singura încălcare a normelor în vigoare comisă — eventual necorectată — de Sextil Pușcariu în scrisoarea de faţă. Contrar recomandărilor din îndreptarul al cărui coautor era, scrisoarea conţine grafiile *adăoga* (cu *o* în loc de *u*; cf. însă *adaugă*), *mercuria* (cu *e* în loc de *ie* în prima silabă), *dezinenţa* (cu *z* în loc de *s*), *împărechia* (cu *ă* în loc de *e*), toate acestea la p. 2, şi *Noemvre* (cu *re* în loc de *rie*) la p. 3, precum şi variantele morfologice *rezolvi*, *rezolvit* [13], *rezolvire* (în loc de *rezolva*, *-at*, *-are*) şi *şcoalelor* (în loc de *şcolilor*), ambele la p. 1. Pentru limba semnatarului prezintă interes şi folosirea dubletelor *inconsecvenţe* p. 1 r. 5/*neconsecvenţe* p. 1 r. 40, *Secţiunea* p. 1 r. 24/*secţia* [14] p. 1 r. 32 şi *discuţiuni* p. 1 r. 30/*discuţie* p. 1 r. 31.

Ca principiu normativ aplicabil în cazuri de opţiune între variante egal reprezentate, reţine atenţia cel invocat, pentru grupurile consonantice în care pronunţarea cu *s* sau *z* variază, în ultima frază a scrisorii (marcată — de destinatar sau de alt cititor — prin sublinierea cu creion roşu şi un semn de întrebare de natură a indica reacţia produsă la lectură): scrierea cu *s* este preferabilă „fiind mai romanică". Acest criteriu nu trebuie confundat cu principiul etimologic, împotriva căruia se ştie că Sextil Pușcariu s-a pronunţat ferm în repetate rînduri, inclusiv în proiectul de reformă ortografică din 1929, cînd afirma ritos: „Ortografia fiind o haină convenţională, pentru redarea limbii în scris, trebuie să fie înainte de toate simplă şi practică şi să rămînă străină de consideraţii de ordin sentimental, cum ar fi, bunăoară, dovedirea prin scris a originii (etimologism)" [15]. De altfel, etimologia celor mai multe cuvinte care ilustrează regula este neromanică. Grafia de tip romanic este recomandată nu din motive sentimentale, ci, desigur, din considerentele pragmatice ale alinierii la scrierea majorităţii limbilor europene, cărora grupurile *zm*, *zn*, *zl*, *zr*, *zv* le sînt nefamiliare, şi mai ales la scrierea preponderentă a cuvintelor internaţionale, cu grupul *sm*, de exemplu (*pesimism*, *plasmă* şi *plăsmui*, *prismă*) [16]; avem a face, în fond, cu criteriul aplicat şi în acceptarea grupurilor *sb*, *sd*, *sg* în neologisme. În orice caz, criteriul în cauză este secundar în propunerile lui Sextil Pușcariu.

[11] Vezi *Etymologisches Wörterbuch der rumänischen Sprache* (*Lateinisches Element*), Heidelberg, 1905, nr. 1597 (pe atunci scria chiar *sînt*); de asemenea, DA, s.v. *fi* şi passim.

[12] Capitolul *Observaţii gramaticale*: 27, p. 69.

[13] *Rezolvit* este corectat astfel după ce fusese dactilografiat *rezolvat*.

[14] Cf. şi oscilaţia grafică (*în*) *Secţie* p. 1 r. 29 / (*cînd*) *secţia* p. 1 r. 32.

[15] *Cercetări şi studii*, p. 309.

[16] În acest punct S. Pușcariu se apropie, de fapt, de poziţia lui Ovid Densusianu, care susţinuse ca în neologisme să se scrie *s*, nu *z*, chiar şi în poziţie intervocalică; vezi *Noua ortografie*, în „Grai şi suflet", V, 1931—1932, 2, p. 207—216, republicat în *Opere*, ediţie îngrijită de B. Cazacu, Valeriu Rusu şi I. Şerb, vol. I, Bucureşti, 1968, p. 569—577.

BDD-A12331 © 1992 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:51:56 UTC)

În actualul context al discuțiilor despre ortografia românească, publicarea scrisorii din 1939 a lui Sextil Pușcariu [17] este cît se poate de oportună, deoarece ea demonstrează că ideea de revizuire a ortografiei din 1932 nu s-a născut abia în jurul anului 1950 și nu provine din intenția rău-voitoare de a schimba cu orice preț ceea ce ținea de cultura epocii trecute, cum se insinuează acum [18], ci avea temeiuri în defectele recunoscute ale sistemului de norme și continua inițiative precedente, din perioada interbelică, din cadrul Academiei Române înseși.

Ianuarie 1992

Institutul de Lingvistică
București, str. Spiru Haret nr. 12

[17] Mulțumesc pe această cale colegului Marius Sala pentru bunăvoința cu care mi-a semnalat scrisoarea și mi-a pus-o la dispoziție pentru a o studia și edita.

[18] Vezi informațiile din articolele publicate în acest număr de Liviu Onu, Ion Calotă, Flora Șuteu și de mine însămi.

BDD-A12331 © 1992 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:51:56 UTC)